

Nettsosialisering, hørsel og tilhørsel

– fellesskap og frigjering gjennom internettverk

Ivar Sognnæs Eimhjellen

Internett og moderne kommunikasjonsteknologi er vorte ein viktig del av kvardagen, spesielt for unge menneske. Denne artikkelen tar føre seg korleis døve ungdomar i Noreg opplever Internett som ein viktig sosial arena der dei opplever å få meir kontakt med både døve og høyrande ungdomar. I tillegg blir dei sosiale funksjonane som nettkommunikasjon har, og døve si oppleving av tilhørsel og eigen identitet drøfta. Artikkelen er basert på ei kvalitativ intervjuundersøking av ungdomar i alderen 15–21 år gjennom Internett. Den empiriske analysen blir knytt opp til tidlegare funn og meir generelle teoriar kring identitet, fellesskap og individualitet i dagens samfunn.

Gjennom ulike teknologiar og kommunikasjonsformer kan Internett sjåast på som eit sosialt miljø der menneske samhandlar, kommuniserer og byggjer relasjonar. I denne artikkelen blir det fokusert på sosiale aspekt ved prateprogram, nettsamfunn, e-post og web-kamera og kva desse teknologiane kan bety for sosiale relasjonar på tvers av geografiske avstandar. Ulike studiar viser at Internett, internettssamfunn og prateprogram spelar ei stadig viktigare sosial rolle for unge menneske i dag (McMillian og Morrison 2006, Boyd 2007). Bruk av Internett er òg ein vanleg måte for unge menneske å halde kontakt med venner og familie på og å styrkje sosiale band til fellesskap som eksisterer både på og utanfor Internett (Johnson 2001). Internett kan gje unge menneske større tilgang til informasjon, institusjonar og menneske på tvers av landegrenser. Dette kan skje uavhengig av alder, kjønn, etnisitet, sosial posisjon og utsjånad, og for unge døve ser Internett ut til å spele ei sær s viktig rolle.

Denne artikkelen handlar om å utforske og forstå praksisar og meiningar som døv ungdom tillegg bruk av internettkommunikasjon, og korleis dette har innverknad på kvardagslivet, det sosiale nettverket og identiteten

deira. Hovudspørsmålet er kva subjektive oppfatningar døve ungdomar har av internettkommunikasjon, og kva rolle Internett spelar for deira eigen identitet og det sosiale nettverket deira?

I ein slik studie kan ein sjå på korleis samhandling mellom ulike grupper menneske kan vere med på å forme inkluderings- og ekskluderingsfunksjonen til kulturelle grenser (Barth 1969). Internettkommunikasjon kan her ha ein innverknad på dei kulturelle grensene mellom døve og høyrande. Det kulturelle fellesskapet mellom døve er ikkje basert på geografisk avgrensa område, og dei finn ofte ikkje andre døve å kommunisere med og å identifisere seg med i den næraste familien eller i nærmiljøet (Haualand mfl. 2003:27). Her kan Internett ha ei viktig rolle i bygging og vedlikehald av døvefellesskap. Don Tapscott (2002) har vist korleis unge menneske kan gje og få sosial støtte på Internett, og at Internett kan hjelpe dei til å halde kontakt med både nye og gamle kjende. Internett kan vere ein kanal for geografisk spreiding av intimitet i interpersonlege nettverk (Burnett og Marshall 2003). Fleire studiar viser at relasjonar over Internett blir opplevde som meningsfulle og gjevande i det sosiale liv (McKenna og Poole 1998, Sunny og Tsai 2002, Boyd 2007) og ofte likeverdige med «ansikt til ansikt»-relasjonar (Brantzæg og Stav 2004).

Å studere Internett med tanke på fellesskap og identitet kan gje eit unikt perspektiv for å studere den flytande identiteten i samfunnet i dag (Mazzarella 2005). Ein kan òg sjå på i kva grad «faste» kjenneteikn ved individet spelar inn på interaksjon og kommunikasjon gjennom Internett, og korleis Internett på si side verkar tilbake på identitet, kvardagsliv og sosialt nettverk. Menneske kan her forme identiteten sin gjennom Internett. Som denne artikkelen skal vise, så betyr dette at døve kan kome i kontakt med andre som har lik livserfaring og interesse. Artikkelen viser òg korleis kontakten døve har med menneske utanfor døvemiljø, er viktig i identitetsforminga og nettkommunikasjonen. Som eit grunnlag for analyseresultata skal fyrst metodologi og relevant teori bli drøfta.

Metodologisk tilnærming

Den metodologiske og teoretiske bakgrunnen for denne artikkelen ligg i fortolkande sosiologi eller konstruksjonisme (Blaikie 2005). Gjennom eit aktørperspektiv har eg prøvt å fange inn korleis døve ungdomar opplever, forstår og knyter mening til aktiviteten på Internett. Med bakgrunn i ei forståing av Internett som ein arena for sosial interaksjon ville eg nytte ein metode der ein kunne studere Internett som eit sosialt miljø med samhandling, kommunikasjon og relasjonsbygging. Ut frå dette nytta eg nettsamfun-

net hallo.no som rekrutteringsarena for informantar. Her ville eg naturlegvis oversjå døve ungdomar som av ulike grunnar ikkje var aktive på Internett eller på hallo.no, men målet i prosjektet var å få fram fyrstehandserfaringar frå ungdom som sjølve var aktive på Internett. Tolkingane frå intervjumaterialet gjeld då fyrst og fremst dei ungdomane eg hadde kontakt med.

Nettsamfunn er lukka web-baserte tenester der medlemmar kan opprette profilar og legge ut diverse informasjon om seg sjølve og gjerne bilete. Noko av målet med slike nettsamfunn er å pleie kontakten med eksisterande sosiale nettverk, å skape nye kontaktar og å kommunisere og utveksle informasjon basert på felles interesser eller aktivitetar (Boyd og Ellison 2007). Medlemmane kan kommunisere med andre gjennom e-post-meldingar eller kommentarar i gjesteboka. Ein kan òg kommunisere eller uttrykke meiningar i ulike grupper og forum. Nettsamfunnet hadde over 300 000 aktive medlemmar (flest unge og unge vaksne) då datainnsamlinga vart gjort. Gjennom hallo.no fann eg fram til ei gruppe for støtte av teiknspråk for døve. Ved hjelp av søke- og sorteringsmogelegheiter på mellom anna kjønn og alder og det interne e-post-systemet tok eg kontakt med om lag 50 ungdomar i aldersgruppa 15–21 år. I alt enda eg opp med 17 intervju på rundt ein og ein halv time med ungdomar mellom 15 og 21 år, tolv jenter og fem gutar. Gjennom samtykkeerklæring vart identiteten til informantane kjent, men er i ettertid anonymisert. Namnet på nettsamfunnet er også anonymisert. Under intervju definerte elleve av informantane seg sjølve som døve, mens resten definerte seg som tunghørde, døvvortne¹ eller hørselshemma. Alle utanom to hadde teiknspråk som sitt fyrstespråk, og nokre av dei snakka òg norsk.

Dette prosjektet og dei tolkingane som er gjorde, femnar hovudsakleg kring dei 17 ungdomane eg hadde kontakt med. Om eg hadde inkludert fleire døve som for eksempel ikkje opplevde Internett som viktig når det gjaldt identitet og fellesskap, og som hadde slutta å vere aktive på nett, så kunne eg fått meir kunnskap kring desse temaa. Tid og ressursbruk var her avgjerande for val av informantar. Innsamlinga av intervjumaterialet skjedde ved hjelp av prateprogrammet MSN Messenger. Dette var ein svært effektiv og ressursparande metode med tanke på meg sjølv som høyrande intervjuar utan teiknspråk-kompetanse og den geografiske spreinga av informantane. Gjennom den skriftlege kommunikasjonen var behovet for tolk vekke, og eg hadde direkte kontakt med informanten. Metoden blir òg sett på som eit naturleg steg for å innhente informasjon kring menneske og sosiale aspekt ved Internett (Mann og Stewart 2000). Slike intervju er òg tidsparende med tanke på at ein ikkje treng å transkribere, men får ei komplett utskrift av samtalen som er klar for analyse etter kvart som intervjuet går føre seg. På

den andre sida vil det ta lengre tid å få like mykje informasjon eller intervju-materiale som ved eit «ansikt til ansikt»-intervju. Nettsamtalar og skriftleg kommunikasjon har eit potensial til å vere meir presise og fyldigare enn munnlege samtalar, men i nettpraten til unge menneske er ofte hurtige og korte beskjedar viktigare. Når ein i tillegg nyttar tastaturet for å snakke, kan ofte nettsamtalar bli tynnare eller fattigare på ord. Den fysiske konteksten og ikkje-verbale kommunikasjonen som ein har ved intervju ansikt til ansikt, manglar, og dette gjer at ein har færre verkemiddel til å få informasjon ut av informantane. Kvart intervju tar gjerne lengre tid enn elles, og det kan vere nødvendig med fleire intervju. Metoden er til gjengjeld svært fleksibel med tanke på ulike tidsaspekt ved avtalar og utføring av intervju. I løpet av ein dryg månad vart alle intervju gjort.

Tillit mellom forskar og informant kan vere ei spesiell utfordring i nett-intervju. Gjennom å framstå som ein vanleg «halloar» ville eg prøve å minske den eventuelle avstanden som alder, kjønn, sosial status eller status som høyrande kan ha skapt i forholdet til ungdomane. Det at eg uttrykte interesse for dei, og at eg ville høyre kva dei hadde å seie, såg fleire på som svært positivt. Metoden passa òg informantane sidan fleire av dei meinte det var enklare å snakke med høyrande gjennom MSN Messenger enn ansikt til ansikt. Den kroppslause fysiske konteksten for intervjuet kan òg ha gjort det lettare for ungdomane å snakke ærleg om eventuelle kjenslevare tema.

Gjennom nettsamtalane fekk eg utdjupa informasjon frå informantane, og ein kan skildre intervju som samtalar eller konversasjonar med ein viss struktur og eit føremål (Kvale 1997). Fleksibilitet, openheit og spontanitet var viktig, men det var òg nyttig å ha formulert ein del konkrete spørsmål under kvart tema på førehand, sidan svara på kvart spørsmål truleg ikkje ville vere så lange. Likevel var eg open for å følgje opp interessante tema, utsegner og svar. Det viktige var å få tak i intervjupersonane sine eigne skildringar av verda gjennom individuelt tilpassa intervju (Silverman 2004). Intervjuforma kan fange opp variasjonar i intervjupersonar sine oppfatningar kring eit tema og kan derfor gje eit bilete av ei mangfaldig og kontroversiell menneskeleg verd. Intervju med ungdomane gav eit innblikk i deira skildringar eller typifiseringar av den sosiale verda si, noko Alfred Schutz kalla *fyrsteordens konstruksjonar*. Desse fortolkingane og skildringane tolka eg gjennom *andreordens konstruksjonar* (Schutz 1963a, 1963b) eller *thick descriptions* (Geertz 2000:6–9). Dette vart til modellar av den sosiale verda, typiske sosiale aktørar, motiv, handlingar og situasjonar (Schutz 1963a, 1963b). Med bakgrunn i eit mangfaldsperspektiv på samfunnet (Sicakkan og Lithman 2006) vart aspekt som skilde seg ut, og ulike forskjellar i materialet, òg framheva. Det

handla om å fortolke det eg såg, om å analysere og identifisere viktige strukturar, det sosiale grunnlaget deira og kor viktige desse er (Geertz 2000:6–9).

Vebjørn Tingstad (2003) viser til Luciano Paccagnella som hevdar at det aldri vil vere riktig å godta data og informasjon om menneske sine liv som er samla inn på nettet utan å reflektere over at dette alltid vil være ein vågal og usikker framgangsmåte. Han hevdar at det er lett å bli lurt, og at mediet minskar den etnografiske konteksten. Metoden aukar også risikoen for mistyding på grunn av ulike kommunikasjonskodar. Som eit tilsvar hevdar Tingstad at det å velje informantar off-line ikkje nødvendigvis vil auke det sanne og autentiske ved informasjonen som er gjeve off-line når det gjeld menneske sine liv. I alle forskingsprosjekt må informasjonen fortolkast (Tingstad 2003). Eg kan aldri vere heilt sikker på at informantane mine frå hallo.no oppgav korrekt informasjon om seg sjølve. Menneske kan like gjerne lyge og gje feil informasjon på nett som utanfor nettet. Sjølv om den ikkje-fysiske konteksten på Internett kan gjere det lettare å lyge, så kan det òg ofte vere lettare for menneske å vere oppriktige, spesielt ved kjenslevare tema, når dei manglar den fysiske nærleiken (Mann og Stewart 2000, Brantzæg og Stav 2004, Volda mfl. 2004). Sitata i denne artikkelen er i så liten grad som mogeleg endra på i forhold til korleis informantane skreiv svara sine under intervju. Forskingsetiske omsyn i prosjektet er gjort ut frå retningslinjer frå mellom anna De nasjonale forskningsetiske komiteer (Kalleberg 2006) og Association of Internet Researchers (Ess 2002).

Ungdom og identitetskonstruksjon i dag

Den moderne tenåringstida blir gjerne sett på som ein individualiseringsfase (Frønes 1998:127) og ein intens identitetsskapingssprosess. Ein utviklar nytt sjølvstende frå den nære familien, samtidig som venner, jamalderstøtte, fellesskap og sosialisering blir viktigare (Haualand mfl. 2003:51–67). Fleire hevdar at vi i dag lever i eit samfunn som er prega av individualisering, valfridom og refleksivitet (Giddens 1991, Bauman 1996). Når diversiteten i sosiale forhold, kontekstar og interaksjonsstader aukar, som ved for eksempel Internett, blir identitet meir komplisert, og det oppstår nye former for sjølvidentifikasjon. Utfordringa blir gjerne å velje identitetar eller å konstruere eigen identitet ut av alt det tilgjengelege materialet (Berger og Luckmann 2000:171). Samtidig vil det enno vere nokre strukturerande dimensjonar i samfunnet som er viktige for korleis menneske tolkar sin eigen og andre sin identitet (Bourdieu og Wacquant 1995, Prieur 2002). Fleire empiriske undersøkingar viser at det i dag er mange aspekt ved identitet som er basert

på meir eller mindre faste kjenneteikn, og at det finst grenser for kor langt individualiseringa og fridomen er komen i samfunnet (Krange og Øia 2005). Desse avgrensingane går gjerne på visse kjenneteikn ved menneske og kan vere ulike for ulike grupper av menneske og ulike grupper av ungdom.

I denne artikkelen tar eg utgangspunkt i at vi som menneske kan identifisere oss og bli identifiserte med fleire ulike eigenskapar, posisjonar, kategoriar og situasjonar, og at individet er aktivt i forminga av eigen sjølvidentitet. Ungdom og menneske generelt har val i identitetsforminga, men er likevel ikkje dei einaste som kan skape egne valsituasjonar der dei kan velje fritt (Sicakkan og Lithman 2006). Ein kan ikkje ignorere at det finst ytre strukturar som påverkar menneske og menneske sine handlingar.

Teknologi, kommunikasjon og fellesskap

Eit anna aspekt ved samfunnet i dag er at det skjer ei intensivering av distansert handling og interaksjon gjennom den nye kommunikasjonsteknologien. Dette kan koplast til Thomas Ziehe sitt omgrep *kulturell frisetjing*, som fører med seg nye mogelegheiter, men òg meir utryggleik (Ziehe og Stubenrauch 1983). For mange menneske, og kanskje spesielt unge menneske, er handling og meninga med handlingane mindre knytt til tid og rom og det lokale enn det var før. Dette gjeld mogelegvis døve menneske i endå større grad. Sosiologen Manuel Castells (2004) skildrar dette generelle fenomenet gjennom omgrepet *nettverksbasert individualisme*, der nettverksstrukturar dominerer og endrar kommunikasjonsformene. «Community» og fellesskap baserte på personlege nettverk treng ikkje lenger vere geografisk plasserte. Individ byggjer dei sosiale nettverka sine både på og utanfor Internett på bakgrunn av interesser, verdiar, slektskap og prosjekt. Castells legg mogelegvis for mykje vekt på at samfunnet som eit heile blir endra, heller enn at det kan vere nokre grupper eller sektorar i samfunnet som særskilt blir endra. I tillegg har Castells ei meir teoretisk enn empirisk forankring. Denne studien observerer nedanfrå og er i så måte eit empirisk tilsvar til Castells der eg går inn på individnivå og ser på levde erfaringar kring identitet og fellesskap i moderne samfunn.

Internettkommunikasjon har i stor grad eit visuelt aspekt, både tekstleg og gjennom bilete og video, og passar derfor døve svært godt. Det er fyrst ved Internett og web-kamera at ein visuell kommunikasjon basert på teiknspråk mellom døve over avstandar, er vorte lett tilgjengeleg.² Døve kan no kommunisere simultant på sitt fyrstespråk på tvers av tid og rom på same måten som høyrande kan gjennom telefonen. Spesielt unge døve ser ut til å bli sosiali-

serte inn i bruken av dei nye kommunikasjonsteknologiane (Keating og Mirus 2003). Døvheita er mindre merkbar på nettet grunna det dominerande visuelle og tekstlege aspektet. Det fysiske aspektet og stigmaet kring dövheit er her ikkje like openbert som elles. Gerard Goggin og Christopher Newell diskuterer dette og hevdar at datamedierte kommunikasjon er ein av dei få stadene der stigmaet kring funksjonshemming er usynleg, og der personar med ei funksjonshemming kan opptre fyrst og fremst som ein person og ikkje som ein person med funksjonshemming (Goggin og Newell 2003:131).

Det blir gjerne hevda at nettkommunikasjon fri frå fysiske sosiale teikn aldri vil kunne ta over for sosialt nettverksarbeid ansikt til ansikt (Hlebec, Manfreda og Vehovar 2006). Brantzæg og Stav (2004) viser til tidlegare forskning som fann at nettkommunikasjon kan føre til ukontrollert oppførsel og nedbryting av sosiale normer og roller, mens andre studiar tyder på det motsette. Ein skal her hugse på at kva det sosiale betyr og praksis kring internettbruk gjerne er forskjellig på ulike tidspunkt og mellom ulike grupper av menneske. Ulike studiar viser på den eine sida at Internett kan skape meir varierte, men og mindre intense kontaktar (Hlebec mfl. 2006). Ifølgje William Galston (2004) gjer Internett det enklare å halde ved like svake band mellom menneske, og det skaper nye sosialiseringsmønster baserte på individualisme. På den andre sida fostrar Internett kommunikasjon mellom menneske som allereie kommuniserer gjennom andre kommunikasjonsmiddel, og som allereie har sterke band til kvarandre (Hlebec mfl. 2006). Sjølv om menneske som er aktive på Internett, kan ha eit større personleg nettverk, så treng ikkje dette bety at dei sosiale banda er sterke. Storleiken på eit nettverk er heller ikkje einstyddande med sosial og personleg trivsel (Hlebec mfl. 2006). Tidlegare forskning har òg vist at Internett kan gje grupper med minoritetsinteresser mogelegheit til å finne likesinna og fellesskap i nettsamfunn, som igjen kan gje viktig sosial støtte (DiMaggio, Hargittai, Neumann og Robinson 2001).

Ulike effektar av og funn kring Internett kjem av at det blir brukt mange ulike metodar, perspektiv og målemetodar i denne forskinga (Hlebec mfl. 2006). Samtidig er Internett eit relativt nytt fenomen, og det kan vere at Internett har svært ulike effektar og ulik sosial meining i ulike kontekstar og grupper. Det er derfor viktig å kunne studere Internett i konteksten av ulike grupper sin omgang med Internett. I forskinga bør ein òg klargjere skilje mellom typar nettkommunikasjon, elles kan resultat ofte bli motstridande og forvirrande (DiMaggio mfl. 2001).

Kulturell døvheit

Døvheit og ulike funksjonshemmingar blir gjerne sedde på som sosiale avvik. Ifølgje Howard Becker (1963) er ikkje sosiale avvik ein eigenskap ved menneske, men noko som er samfunnsskapt. Kva som blir oppfatta som avvik, er situasjonsbestemt og kontekstavhengig og kan vere forskjellig frå stad til stad og i ulike tidsperiodar (Becker 1963). Homoseksualitet har for eksempel gått frå å vere moralsk feil, til kriminelt, til ein sjukdom som kan behandlast, og til eit syn på homoseksuelle som ei minoritetsgruppe som søker sivile rettar (Lane 2005). Slike prosessar følgjer ofte historiske endringar av teknologi, makt og kunnskap i samfunnet. Når det gjeld døvheit, handlar det om korleis den høyrande majoriteten i forhold til døve lenge har definert og behandla dei som funksjonshemma, noko som på si side har hatt effekt på sjølvopfatninga til døve. Gjennom dei siste tiåra har situasjonen endra seg, og det er truleg store skilnader mellom livssituasjonen til døve for nokre få år sidan og kva ein ung døv opplever i dag. Meir aksept og synlegheit av teiknspråk i det offentlege livet, redusert stigma og ny kommunikasjonsteknologi har endra livssituasjonen til mange døve. Dette har gjeve dagens unge ei anna oppleving av det å vekse opp som døv og tunghøyrdd enn tidlegare generasjonar (Haualand mfl. 2003:77).

Talet på døve og tunghøyrde i Noreg vil variere alt etter kva definisjonar og forståingar ein nyttar på kva døvheit er. I eit *medisinsk perspektiv* er døvheit eit fysisk fenomen og ei funksjonshemming som blir målt etter grad av hørselstap. Ein blir plassert på eit kontinuum frå å vere sterkt tunghøyrdd/døvt til å vere tunghøyrdd/hørselshemma til å vere høyrande og «normal». Ei anna forståing av døvheit nyttar omgrepet *sosial døvheit* og tar for seg mogelegheitene for kommunikativ samhandling med andre under ulike lydforhold i sosiale situasjonar (Østberg 1998). I ei *kulturell forståing* av døvheit blir identifikasjon med døve og døvemiljøet vektlagt over graden av hørselstap. I tillegg vil mange teoretikarar og døve avvise døvheit som eit tap eller ei funksjonshemming (Ohna 1995, Breivik 2001). Gjennom eit felles språk opplever døve eit tett samhald som kan fungere som kjelde til utvikling av distinkte sosiale nettverk mellom døve (Haualand mfl. 2003:11). Gjennom tette band, eit felles språk og like erfaringar blir døvefelleskapet ofte omtala som ein døvekultur, og ein snakkar gjerne om kulturell døvheit. På grunn av dette blir ofte døve og døvekultur kopla opp mot ein minoritetsdiskurs og plassert i eit multikulturalistisk perspektiv som ein språkleg minoritet skild frå majoriteten. Ein vektlegg her felles språk, felles oppvekstvilkår og felles historie (Østberg 1998:23). Eit av dei viktigaste aspekta i dette fellesskapet er teiknspråket.

Fleire hevdar at når andre etniske grupper er legitime som separate grupper på grunn av eigne kulturelle praksisar og gruppeidentitetar og ikkje på grunn av biologi, rase og arv, så bør også døve bli godtatte som ei eiga etnisk gruppe (Kymlicka 1998, Breivik 2006). I forhold til andre språklege eller etniske minoritetsgrupper blir som regel ikkje døve barn fødte av døve, og mange er ofte ikkje døve frå fødselen heller. Dei familiare som døve blir fødte inn i, har oftast lite eller ingen kunnskap om eller kjennskap til dövheit (Ohna 1995:26). Dei blir fødte inn i ei livsverd som dei aldri heilt vil kunne ta del i, og ein kan skildre det som å vere «at home among strangers» (Schein 1989:209). I samfunnsforskning drar ein gjerne parallellar mellom døve og homofile fordi dei deler fleire kulturelle kjenneteikn (Breivik 2006). Det kulturelle fellesskapet er ikkje nødvendigvis bygt på geografisk avgrensa område, men blir ofte bygt gjennom translokale og internasjonale arrangement der døve frå mange ulike stader og land blir samla rundt eit arrangement. For å halde ved like døvefellesskapet og behalde kontinuiteten som kan bli forstyrra av generasjonsgapet, er det ei stadig aukande deltaking blant døve over heile verda på transnasjonale døvetreff og bruk av nettkommunikasjon og virtuelle samlingar (Breivik 2006).

Samtidig som døve er vortne meir medvitne kring eigen identitet som kulturelt døv og at det har vakse fram eit distinkt fellesskap kring dövheit, så vil mange i døvekulturen likevel sjå døveidentitet som ein kombinasjon av biologiske og kulturelle eigenskapar (Breivik 2006). Ved ein for snever definisjon av kva dövheit er, og ei polarisering av perspektiv enten i biologisk eller kulturell retning kan mange døve oppleve å måtte skjule eventuelle blanda kjensler kring eigen identitet og tilhørsel overfor andre døve (Breivik 2006). Det er her at eit mangfaldsperspektiv kan hjelpe til med å oppdage diversitet i sosiale grupper. Unge døve ser ut til å ha eit litt annleis forhold til grenser mellom døve og høyrande enn eldre døve og det som er vorte skildra i tidlegare forskning. I dag kan ein sjå teikn til at unge døve ikkje vil skilje seg frå høyrande, men heller påpeike likskapar med dei. Som Haualand mfl. (2003) påpeikar, er det mogeleg at unge døve i dag er meir opne for å delta i fleire sfærar samtidig. Det interessante her er å sjå kva innverknad Internett og nettkommunikasjon har på dette. Unge døve tar kanskje si kulturelle dövheit meir for gjeve og er kanskje meir frie til å utforske andre sider ved seg sjølve enn før. Desse identifiseringane er truleg meir individualistiske (Breivik 2006), men samtidig skal ein ikkje undervurdere den kulturelle dövheita som del av unge døve sin identitet.

Informantane si tilknytning til og gjennom nettet

Utviklinga innan kommunikasjonsteknologien og av eit translokalt kulturrelt døvefellesskap gjer at det ikkje er nok å sjå døve som ein subkultur og å sjå døv identitet i eit lokalt geografisk perspektiv. Ein bør sjå døve i forhold til eit translokalt og transnasjonalt rammeverk (Breivik 2006). Dette gjeld særleg korleis den nye teknologien legg til rette for nye kommunikasjons- og samhaldsformer på tvers av fysiske avstandar. Når interaksjonen og fellesskapet mellom døve i mykje mindre grad er baserte på fysisk nærleik, så har kommunikasjonsteknologien ein annleis og viktigare funksjon for døve enn for mange andre (Breivik 2001, Breivik mfl. 2002, Breivik 2006). Mange døve opplever nye kommunikasjonsmiddel som frigjerande i sine sosiale liv. På Internett kan dei finne kvarandre og «sine egne» gjennom nettsamfunn og prateprogram, og sosiale band mellom døve kan bli oppretta og/eller forsterka gjennom nettkommunikasjon.

Alle informantane eg snakka med, hadde kontakt med døve venner rundt om i Noreg, og om lag halvparten hadde kontakt med døve utanfor Noreg. Fleire hadde vore på døvesamlingar, idrettsarrangement og på skulebesøk utanlands og fått god kontakt med andre døve. På spørsmål om kontakt med døve utanlands, svarte ein av informantane mine dette:

K: ja, absolutt! min beste venninne er en døv, dansk jente...og da jeg var i tyrkia og tilfeldigvis traff en muslimsk døv jente, så var det kontakt med en gang... døvhets gir fellesskap og forståelse, reiser du til utlandet og treffer noen døve, så er det helt naturlig å komme i kontakt! på den vgs jeg gikk på ble det arrangert nordiske sammenkomster annenhvert år, og vi hadde utvekslingsarbeid med bla tsjekiske døve

I: ok... spiller internett noken rolle i dette?

K: absolutt! msn er kjempeviktig for å holde kontakten med utenlandske venner, og det går jo mye raskere å sende epost og filer enn å sende brev... (Kari)³

Eit typisk trekk var at ungdomane sin nettkontakt var mest med andre døve, mens to hadde mest nettkontakt med høyrande. Dei som identifiserte seg mest som kulturelt døve og brukte teiknspråk, tenderte til å ha mindre kontakt med høyrande gjennom Internett. At alle informantane brukte MSN og hallo.no til å oppretthalde kontakt med venner, understrekar det translokale fellesskapet og teknologien som støttar det. Fleire av informantane brukte òg nettsamfunnet dovas.se, eit svensk nettsamfunn for døve. Web-kamera vart sett på som viktig av nokre fordi ein då kunne bruke både teiknspråk og

skriftspråk i MSN. Hakking i videooverføringa gjorde at mange på intervju-tidspunktet ikkje var heilt komfortable med denne samtalemåten. E-post vart ikkje tillagt så stor vekt. Populariteten til Internett som kontaktmedium blant døve er svært stor, men det kan òg sjå ut som om nokre kan bli avhengige. Dei fleste uttrykte uro for å vere utan Internett, men for nokre ville det vere svært problematisk med tanke på kontakt med venner. Cecilie: «æ klarer meg bare ik uten, blir avhengig av å prate m de andre. Æ har ei bestevenninne fra Bergen, d r mye enkelere å snakke p msn enn å sende mld». Fleire peika på at ein ville sakne og hatt færre venner, både døve og høyrande, om ein var utan Internett. Å vere utan Internett over ein lengre periode ville vere vanskeleg. Ein ville følt seg svært isolert, og fleire uttrykte at dei var avhengige. Nokre av dei sterkaste uttrykka for dette var at dei ville dø viss dei ikkje hadde Internett. På dette punktet skilde to av informantane seg ut. Desse var av dei litt eldre i intervjumaterialet. Marianne meinte at det kunne vere frustrerende å ikkje få sjekka e-post mellom anna, men elles var ikkje det så farleg. Tor-Arne ville ha sakna mobiltelefonen meir enn Internett. Han vurderte det òg slik at han var mindre framom PC-en enn andre døve. Han kunne kanskje sitte tre timar på Internett om dagen, mens andre døve kunne sitte frå kl. 17.00 til kl. 02.00–03.00.

For døve ungdomar er det gjerne eit meir aktivt og individuelt prosjekt å knyte kontakt med likesinna, sidan døve ikkje så lett møter desse i nærmiljøet. Eg vil her nytte omgrepet *internettverk* for å skildre Internett og dei personlege nettverka som Internett legg til rette for.

Desse personlege internettverka utgjer ei viktig rolle for ungdomane sin kontakt med og kjensle av fellesskap med andre døve spreidde over heile Noreg. Nettkontakt er her ein svært viktig del av det sosiale livet der mange sosiale handlingar ikkje er knytte til nærmiljøet. Dette kan vi igjen knyte opp til Castells sine tankar kring eit fellesskap gjennom personlege nettverk utan geografisk tilknytning. Interesser, verdiar og personlege prosjekt er her viktigare for kontaktskaping enn geografisk plassering (Castells 1996, 2004). Individuelle interesser kan her endre menneske sine sosialiseringsmønster (Galston 2004). Gjennom MSN og hallo.no opplevde ungdomane å dagleg kunne halde ved like relasjonar til andre døve, og dei kunne kjenne seg som del av eit døvefellesskap gjennom internettverket av jamaldrande venner. Nettkommunikasjonen var eit viktig verktøy for utvikling, vedlikehald og styrking av sosiale band til andre menneske med like interesser og opplevingar. Sjølv om ikkje alle kommunikasjonsarenaene på nett vart opplevde som like kontaktskapande og inkluderande for alle informantane, så opplevde både dei med og dei utan eit lokalt døvemiljø Internett som eit svært viktig kontaktmedium, særleg hallo.no og MSN Messenger. Ut frå

samtalane med ungdomane ser det ut til at solidariteten eller fellesskapet mellom unge døve i dag i stor grad er påverka av dei moglegheitene for å halde ved like og styrke sosiale band og den kommunikasjonen og interaksjonen som Internett gjer mogleg.

I: kan du beskrive korleis det hadde vore for deg å vere uten Internett?

K: Vel, jeg er nerd. Så jeg hadde vel klikka maks. Om jeg ikke hadde nett, så hadde jeg jo mistet mer kontakten med andre venner, særlig venner som bor langt unna. Og det hadde jo vært veldig synd.

I: tror du det hadde vært verre for døve enn for hørende?

K: ja, det tror jeg. Fordi døve i Norge er så spredt, at det er vanskelig å holde kontakten iblant. (Kjersti)

Sterke eller svake band?

På grunn av det translokale og transnasjonale aspektet skjer mykje av døve sin nettkommunikasjon innad i miljøet med døve som ein ikkje ser i kvar dagen. Nettkommunikasjon kan her representere ei sosial støtte mellom svake band fordi den ofte skjer mellom menneske ein ikkje ser i det daglege (Brantzæg og Stav 2004, Galston 2004). Kor sterke er eigentleg i banda i ungdomane sine internettverk? Sjølv om nettrelasjonar ikkje kan erstatte «ansikt til ansikt»-relasjonar, så vil dei likevel vere svært viktige for døve for å ha kontakt med andre døve. «Utan det (Internett), så hadde eg nok ikkje hatt det så bra...Hadde nok kun hatt høyrande venar, då eg møtar døve relativt lite elles» (Jonas). For unge døve er Internett og særleg MSN med på å halde på nære relasjonar til andre døve, både dei som bur nært, og dei som bur langt vekk. Tidlegare funn tilseier òg at mange sosiale band og forhold som startar på nett, flyttar seg off-line og omvendt (Hampton i Castells 2004). Djupe og nære relasjonar kan eksistere på nett, men dei treng kanskje lengre tid på å bli utvikla (Brantzæg og Stav 2004). I tillegg blir relasjonane mellom døve ofte forsterka gjennom møte ansikt til ansikt på ulike arrangement eller døvetreff. Mange av informantane mine hadde vore på slike døvetreff der dei utveksla MSN-adresser og kontaklinformasjon med andre døve for å fortsette kontakten over nett og bli betre kjende, til neste gong ein skulle møtast. Det daglege vedlikehaldet av døvenettverket skjer ofte gjennom Internett, mens fysiske møte startar eller forsterkar relasjonane. Ein kan her sjå kontakt mellom døve gjennom internettverk og ved ansikt til ansikt som ulike, men komplementære interaksjonsformer ved at dei begge støttar og bygger på kvarandre.

Å kome ut som døv

For mange menneske kan det vere lettare å finne menneske ein identifiserer seg med på nett enn i nærmiljøet. Erfaringar frå involvering i distanserte erfaringsrammeverk på nett kan for mange bli oppfatta som lettare tilgjengelege ressursar for å skape eit heilskapleg sjølv enn erfaringar som er nære (Giddens 1991). Internettkommunikasjon er derfor ofte ein viktig del av identitetsforminga (Mazzarella 2005). Ifølgje fleire av ungdomane eg intervjuar, har Internett gjort dei mindre isolerte frå venner og andre døve. Som Brantzæg og Stav (2004) er inne på, så kan Internett vere med på å redusere kjensla av å vere einsam og isolert. For døve kan Internett også vere ein kanal for å kome ut som kulturelt døv (Breivik 2001) og å leve ut ein kulturell døv identitet.

Julie utmerka seg ved at ho budde på ein liten stad utan døvemiljø. For henne hadde Internett ein særskild funksjon for å kome i kontakt med andre døve. Å vere utan Internett ville vore vanskeleg for henne:

Da hadde eg nok ikkje hatt mange døve venna førr å sei d sånn, å da hadde eg ikkje «vesst» at eg ikkje e den einaste i heile verden som høre dårleg eller ikkje høre i d heile tatt. Har stor betydning å ha nett (Julie)

Internett var for henne den einaste måten ho hadde kontakt med andre døve i kvardagen. Dette minnska eller oppheva litt av den fysiske avstanden mellom henne og andre døve. Det var mykje enklare for henne å snakke om ting som hadde med hørsel å gjere, med andre døve, sidan dei høyrande vennene hennar ikkje visste noko om dette. Dagen før intervjuet hadde ho kome tilbake frå eit døvearrangement ho hadde deltatt på for fyrste gong, noko ho syntest var «knallarti», og det var «utruglig befriende» å kunne vere saman med andre døve. Mange døve opplever det som svært frigjerande å kome inn i eit døvemiljø og dermed sleppe å vere noko ein ikkje er, nemleg høyrande. Julie var òg den som hadde sterkast oppfatning av døve som eiga kulturell gruppe, noko som kan ha med at ho som «einsam» døv har eit meir bevisst forhold til gruppa ho kjenner seg knytt til: «...D e ei gruppa m egne rettigheita, og egen kommunikasjonsmåte og egen kultur og historie». Internett gjer det her enklare for ho å opprette og halde ved like eit sosialt nettverk av døve. Sjølv om nettsamtalar og nettmøte ikkje er like innholdsrike som «ansikt til ansikt»-møte, så har dei mykje å bety for døve si utvikling av ein døv identitet. For Rikke ville eit liv utan Internett vore problematisk med tanke på relasjonane til andre døve:

R: Det hadde vært litt vanskelig fordi jeg trenger det for å kunne holde kontakt med andre døve rundt i Norge. det er billigere å bruke internett enn å sende melding. Internett har vært en viktig del av livet mitt i mange år og jeg er rett og slett avhengig av internett [...] Hadde vi ikke hatt internett så hadde vi ikke kjent så mange døve som vi gjør idag

I: ok, på kva måtar vil du seie at internett har ein positiv funksjon i livet ditt?

R: Det positive er at Internett får oss til å holde kontakt med andre døve og samtidig bli kjent med flere døve (Rikke)

Å kome ut i verda

I: [...] på kva måte trur du internett påvirker livet til døve mennesker?

C: æ tror de fleste døve får kontakt m flere hørende

I: trur du dei bruker internett annleis og opplever ting annleis?

C: vet ikk, kanskje d... for døve får se hørendes «verden» (Cecilie)

Samtidig som det å kome ut som døv ved hjelp av Internett er viktig for mange, og å få delta og bli ein del av eit døvefellesskap, så er det å få meir tilgang til den høyrande verda gjennom Internett også viktig for mange døve ungdomar. Dette viser intervjumaterialet mitt og òg andre studiar (Breivik 2001). Som eg var inne på over, vart ordet *isolert* nytta i samband med at døve var isolerte frå kvarandre i form av fysisk avstand. Under intervjuet med Kjersti vart ordet brukt i samband med at det å vere døv og å vere del av døvemiljøet også kunne opplevast som å vere isolert. Fleire av informantane påpeika òg rykte og baksnakking blant døve i tilknytning til det dei opplevde som eit lukka og avgrensande døvemiljø. Internett kan her opplevast som å opne opp for kontakt med omverda. Tor-Arne meinte at MSN var ein kanal der slik baksnakking og rykte lett kunne oppstå. I tilknytning til baksnakking i døvemiljøet var det fleire av informantane som fortalde at det ofte kunne vere betre å snakke med høyrande om visse ting, sidan dei sto utanfor døvemiljøet. Også her vil nettsamfunn og MSN kunne vere til hjelp om døve skal snakke med høyrande. Ved hjelp av ny kommunikasjonsteknologi blir grensene mellom den høyrande og den døve verda meir diffuse, og døve kan oppleve å få tilgang til ei ny verd. Kjersti fortel litt her om si oppfatning av korleis døve utan kontakt med høyrande har fått opna ei ny verd gjennom Internett og fått meir kontaktmogelegheit med høyrande menneske:

I: på kva måte trur du internett har påverka livet til døve?

K: Døve er mindre isolert...Man kommer mer i kontakt med andre mennesker. Det var jo en gang i tiden da det ikke fantes mobiltelefon, bare fasttelefon...Da kunne hørende ringe, men døve kunne ikke det. Døve har kommet mer ut i verden nå...

I: føler du at du har kome meir ut i verda?

K: Jeg vet ikke hva jeg skal svare der. Jeg har vokst opp med hørende, og jeg kom ut i verden for lenge siden. Mens mange døve vokste opp UTEN hørende venner, de visste ingenting om hvordan det var. DISSE døve har kommet mer ut i verden. (Kjersti)

Silje opplevde det som vanskeleg å få kontakt med høyrande menneske i kvardagen og opplevde at høyrande ofte vart skremde av døve. Ho nemnde at ho hadde nokre få høyrande venner, «men de er ikke venner som jeg omgås ofte med». Samtidig opplevde ho det som greitt å ha høyrande venner som ho kunne snakke med om intime ting:

... det er også veldig greit å ha hørende venner som står «utenfor» døve, pga. det er forferdelig mye rykter blant døve, og folk som ødelegger for hverandre, vet ikke hvem kan stoles på, så, sånne intime samtaler er nok best med en hørende (Silje)

Nettkommunikasjon kan her vere ein kanal for emosjonell støtte frå høyrande som ein kanskje ikkje kommuniserer så godt med ansikt til ansikt. Om døve har flest døve venner, går på skule for døve, er med i idrettslag for døve og er aktive i døveklubben, så vil nok kulturell dövheit vere ein svært stor del av livet og identiteten til den døve. Men når døve får meir tilgang til verda utanfor døvekulturen gjennom Internett, så opnar det for kva ein kan identifisere seg med. Døve kan då på bakgrunn av eigne interesser i større grad knyte kontakt med menneske utanfor døvemiljø og utforske fleire identitetskategoriar. Om ein gjennom Internett opprettar kontakt og skaper nye vennskap, kan dette gjere det enklare å identifisere seg med noko anna enn døve venner og døvekulturen. Eit anna aspekt ved døve sitt forhold til Internett kan vere kjensla av å meistre ein ny kommunikasjonsteknologi og korleis dei kan bli meir sjølvstendige i kvardagen. Dette gjeld i kommunikasjon med andre, men òg gjennom ulike oppgåver som må utførast i kvardagslivet, og som før ofte måtte gjerast over telefon. Kari fortalde om korleis ho opplevde det som vanskeleg å vere avhengig av andre ved for eksempel bestilling av legetimar og andre nødvendige telefonsamtalar. Mange slike daglege gjeremål kan no enkelt gjerast gjennom mellom anna e-post.

Som eg har vore inne på tidlegare, kan det tenkast at Internett er ein teknologi ein kan bli avhengig av. Sjølv om Internett på mange måtar har opna opp for nye moglegeheiter for døve og gjort dei meir frie til å utforske individuelle interesser og prosjekt, så kan det òg vere fare for at dei blir for avhengige av Internett. Forsking har tidlegare peika på at kommunikasjon i «cyberspace» medfører at ein blir kommunikasjonsavhengig, noko som unge kan ha vanskar med å takle (Ebeltoft 1998). Å alltid vere på nett eller tilgjengeleg for andre kan bli opplevd som stressande og bortkasta. For nokre av informantane var dette noko dei reflekterte over, og dei kunne sjå at bruk av data og Internett kunne ha nokre negative effektar her. Marianne, som arbeidde for å betre velferda for unge døve, fortel litt om dette:

M: Er dessverre mange døve som kun omgås folk på skolen, og bare sitter hjemme foran pcen og spiller CS, WOW⁴ osv. på fritiden. Jeg føler at de skal kunne vite at de har muligheten til å møtes på fritiden og delta på aktiviteter med andre i samme situasjon

I: ok... er dette eit «stort» problem? som gjeld berre døve, trur du?

M: Nei, tror at det gjelder hørende ungdommer og

I: ok

M: Men det er færre døve enn hørende, og mange døve opplever det som vanskelig å ta kontakt med hørende på hjemstedet, slik at de isolerer seg inne på rommet med PCen, vi ønsker å gi dem et alternativt tilbud, slik at de kan møte andre ungdommer (Marianne)

Døv uansett, også på nett?

Sidan internettkommunikasjon er mest basert på tekst, gjev dette døve og høyrande eit betre utgangspunkt for kommunikasjon, særleg når den høyrande ikkje kan teiknspråk og den døve ikkje bruker stemma. Fordi sosial interaksjon på Internett i mindre grad er basert på lyd og meir på visuell kommunikasjon, så har døve meir like vilkår på Internett enn ved andre kommunikasjonsteknologiar (Breivik mfl. 2002). Døve kan altså oppleve å vere meir som andre ungdomar på nett, der dei kan snakke med andre utan å «opptre» som ein döv ungdom. Stigmaet er her ikkje like synleg som elles (Goggin og Newell 2003:131). Ein auka fridom gjennom nett kan vi sjå mellom anna i nettsamfunn der ein kan utlevere den informasjonen ein sjølv vil om eigen person, utan at dövheita treng å spele inn. Her kan døve opptre og framstå akkurat som alle andre og velje sjølv om dei vil seie at dei er døve.

*I: trur du at internett kan vere med på å føre høyrande og døve nær-
mare?*

*J: ja, d trur eg nok. E man hørende, tar man kanskje ikkje kontakt m
døve og omvendt, men på internett e d ingen som «ser» at man e
døve...*

I: forstår... er det då enklare å bevege seg på internett? Meir fritt?

J: ja, d vil eg påstå

I: at døve føler seg like alle andre?

J: Ja, Eg gjør iallefall d (Julie)

Eit lite atterhald går på korleis ein beherskar skriftleg norsk. Vanlege skri-
vefeil er kanskje ikkje det som vil øydelegge mest for kommunikasjonen på
nett, men det kan tenkast at syntaktiske feil, som er meir vanlege hos døve⁵,
kan vere med på å avdekke dövheita når dei er på nett, eller føre til at dei blir
«avslørte» som døve. Rikke og Kari fortel her litt om korleis det er å snakke
med høyrande på nett:

*I: ... føler du at det er vanskeligare å snakke på internett enn ansikt
til ansikt?*

*R: Nei det er faktisk lettere. lettere å forstå hverandre og prate med
hverandre*

I: kan du forklare kvifor?

*R: Fordi når jeg prater med hørende fjes til fjes så blir jeg ofte litt
sånn sjenert for å prate, tanken på at de kanskje ikke oppfatter meg
og sånne ting. Men på internett kan de ikke se tale feilene mine, bare
skrivefeilene. (Rikke)*

I: trur du døve føler seg mer like høyrande på internett enn ellers?

*K: ja, ihvertfall hvis man til en viss grad behersker norsk godt... hør-
selstapet er jo ikke merkbart på nettet...det er ingen hindringer på
internett, så der er vi akkurat som alle andre*

*I: ok, så på internett er alt likt for både høyrande og døve (viss dei
beherskar norsk godt)?*

K: etter min oppfattning ja (Kari)

Sherry Turkle (1995) ville nok sett på dette som ein leik med identitet: at døve
opptrer som høyrande. Turkle kallar dette for *skjerm-identitet*, der personar
vekslar mellom fleire identitetar i interaksjon med andre på Internett. Men lei-
kar dei døve eigentleg med ein høyrande identitet? Ut frå mine intervju kom
det fram at dei heller opptrer meir som annan ungdom når dei er på nett. På
same måten som at høyrande ungdom ikkje tenkjer så mykje over at dei er
høyrande når dei er på Internett, så kan det vere slik at døve heller ikkje ten-

kjer over sin hørselstatus, eller i alle fall i mykje mindre grad. Hørselsdimensjonen er gjerne mindre viktig i den sosiale interaksjonen på Internett enn elles.

Sjølv om ein lettare kan opptre som ein vanleg ungdom og ha meir fridom i den sosiale interaksjonen på nett, så er ein likevel ikkje frigjort frå kroppen og dei sosiale merkelappane som kjenneteikn ved kroppen kan medføre. Nokre av informantane uttrykte seg klart som døve i presentasjonen av seg sjølv på hallo.no, og Kjersti var ikkje einig i tanken om at ein er meir som ein høyrande når ein er på Internett: «Nei, er man döv så er man det. Det er bare lettere å kommunisere med andre hørende på nett» (Kjersti). Tor-Arne meinte at det kunne vere vanskeleg for døve å halde på høyrande venner over nett når ein fortalde at ein var döv. Han meinte her at det var betre å fortelje med ein gong at ein var döv, slik at dei høyrande ikkje følte at dei vart lurte. Det kan altså vere eit problem for døve at dövheita er meir usynleg på nett om dei utviklar ein varig relasjon til høyrande gjennom Internett utan å medvite fortelje om dövheita. Det kan til slutt opplevast som vanskeleg å fortelje at ein er döv. Cecilie går derfor ut på same måten når ho snakkar med ukjende på MSN: «d r vanskeli å fortelle at æ r döv, for å unngå å si d direkte ut så pleier æ alltid å spørre om dem har noe imot døve» (Cecilie).

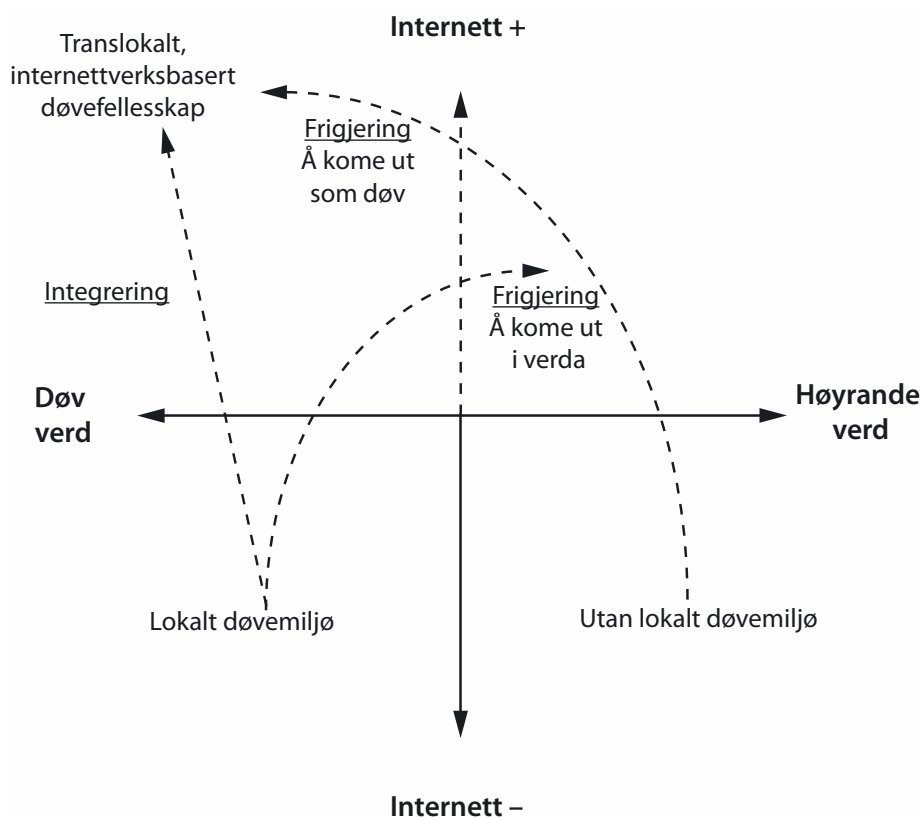
Internettverksbasert fellesskap og frigjering

Som eg har vist i artikkelen, har ny kommunikasjonsteknologi stor innverknad på døve nettbrukarar si oppleving av identitet og fellesskap. At fellesskap mellom døve er baserte på andre ting enn nettkontakt er openbert, men eg vil her framheve den rolla Internett og translokale nettverk kan spele for døve i det sosiale livet. Omgrepet *internettverksbasert fellesskap* skal vere med på å skildre innverknaden Internett har på unge døve sine sosiale nettverk. Gjennom internettkommunikasjon kan lokale miljø eller nettverk av døve venner og enkeltindivid lettare opprette og halde ved like kontakt og kommunikasjon på tvers av geografiske avstandar. Ein kan kanskje seie at dei sosiale nettverka eller relasjonane mellom unge døve i Noreg til ein viss grad er avhengige av, eller baserte på dei kontakt- og kommunikasjonsmogelegheitene som Internett gjev. Døvemiljø kan knyte tettare band, døve utan døvemiljø kan lettare få tilgang til eit, og døve i eit tett miljø kan få opna opp sitt sosiale miljø gjennom ei *internettverksbasert frigjering*.

Figur 1 nedanfor skal illustrere dei analytiske poenga eg har kome med i denne artikkelen. Dei to aksane i figuren representerer to dimensjonar. Den vertikale går frå lite bruk av eller lite vekt på Internett til mykje bruk eller vekt på Internett. Den horisontale aksene representerer avstand eller skiljet

mellom den høyrande og den døde verda. På dei to aksane vil det òg vere ulike variablar som spelar inn på forskjellen mellom den høyrande og døde verda og bruken av Internett. Hørsel og språk er nokre av dei viktigaste forskjellane mellom døde og høyrande. Ut frå mitt materiale vil eg òg hevde at hørselstatus og i kva grad ein nyttar teiknspråk, kan ha innverknad på kor mykje ein nyttar eller kor viktig ein opplever at Internett er. Tid er òg eit viktig aspekt når det gjeld bruk av Internett, og utbreiinga og bruken av Internett har auka kraftig dei siste åra. Alder ser òg ut til å vere ein viktig faktor når det gjeld bruk, og unge menneske ser ut til å nytte Internett meir enn eldre. Som funn i materialet mitt òg indikerte, vil typen bruk av Internett og kva meiningar ein legg i bruken, endre seg med alderen (Endestad mfl. 2004). Alt dette og meir har innverknad på dei unge døde sin identitet og identitetskonstruksjon.

Figur 1. Internettverksbasert fellesskap og frigjering.

Dei stipla pillinjene skal illustrere den innverknaden bruk av, eller auka bruk av, internettkommunikasjon har for døve ungdomar. Figuren viser då at bruk av Internett som kommunikasjonsmiddel kan vere med på å overgå grensa mellom den høyrande og den døve verda. Inn i denne figuren kan vi så plassere tre tenkte rørslebaner som ulike «typar» døve kan gå inn i. For ein döv utan eit lokalt døvemiljø på heimstaden sin, slik som Julie, kan Internett vere ein måte å få tilgang til eit døvemiljø og knyte kontaktar med andre døve andre stader. For ein döv som er sterkt integrert i eit døvemiljø, vil Internett kunne opplevast som eit verktøy for å knyte tettare saman nettverket av venner og kjende, lokalt og translokalt. Samtidig kan Internett òg opplevast som ein frigjeringskanal ut i den høyrande verda, eller som ein arena der det betyr mindre å vere döv. Ein annan funksjon av dette kan vere at døve som til dagleg opplever å ha tilgang til begge verdene, i endå større grad har moglegheit til å flytte på seg mellom den høyrande og den døve verda. Den stipla delen av internettaksen i øvre delen av figuren viser til korleis skiljet mellom den høyrande og den døve verda blir opplevd som mindre for unge døve nettbrukarar i dag. Dei kan lettare bevege seg på tvers av grenser på bakgrunn av mellom anna Internett.

Sluttkommentar

I denne artikkelen har eg synt innverknader som internettkommunikasjon har på døve internettbrukande ungdomar si oppleving av identitet og fellesskap i Noreg i dag. I artikkelen ser vi korleis døve ungdomar opplever internettkommunikasjon som både integrerande i eit døvemiljø og som frigjerande frå eit døvefellesskap og ein døveidentitet. Intervjumaterialet mitt viste at så godt som alle ungdomane jamleg hadde kontakt med andre døve rundt om i Noreg gjennom MSN og hallo.no. Denne nettkontakten vart gjerne forsterka av «ansikt til ansikt»-møte på ulike translokale døvetreff. Nettkontakten vart opplevd som ein svært viktig del av døvekulturen og døveidentiteten for mange av ungdomane. På mange måtar kan nettkontakten vere eit supplement til eller erstatning for «ansikt til ansikt»-kontakt. For dei som ikkje hadde nokon lokal døvekultur, var nettkommunikasjon essensielt for å oppleve eit døvefellesskap. På den andre sida var moglegheita for å ha kontakt med høyrande utanfor døvekulturen ein viktig del av nettkommunikasjonen for fleire. På nett var ein heller ikkje nødvendigvis låst i kategorien döv, men ein kunne oppleve å vere meir som «vanlege» ungdomar og lettare bevege seg mellom ulike identitetar i ulike kontekstar. Samtidig som nye kommunikasjonsformer har ført med seg mange positive verknader for døve, så kan det òg oppstå nye hindringar og

vanskar, eller gamle hindringar varer ved eller tar nye former, som for eksempel at ein blir avhengig av nettet, eller at høyrande ikkje ser døvheita på nett.

Ved å diskutere intervjumaterialet i samanheng med Internett, identitet og fellesskap kan ein dra linjer til meir generell teori på dette området. Prosjektet har synt at ung identitet i dag er komplisert og påverka av nye kommunikasjonsteknologiar. For døve betyr dette at det er meir opp til kvar enkelt ungdom å etablere og vere del av eit døvefellesskap. Internettkommunikasjon aukar mogelegheitene for etablering av relasjonar med andre som er like i verdier og interesser. Dette skjer utan omsyn til geografisk avstand. Dette såg vi særleg hos Julie som ikkje hadde noko lokalt døvemiljø. Gjennom nettkommunikasjon har døve òg ei kontaktflate utanfor døvekulturen og er meir opne for å delta i fleire sfærar samtidig der dei kan vere meir fleksible med tanke på kva dei identifiserer seg med. Dette er i tråd med tankar kring ei kulturell frigjeting og ein meir fleksibel identitetskonstruksjon i dag. Det kan òg vere at vi ser ein ny type kulturell døvheit blant unge, der søkelys på likskap med høyrande, normalisering, fleksibilitet og individualitet kanskje er viktigare no enn før. Identitet er kanskje meir situasjonsbunde og fleksibelt der ny kommunikasjonsteknologi blir viktigare i etablering og vedlikehald av fellesskap og identitet på tvers av geografiske grenser. Sjølv om Internett har gjort det enklare å kommunisere med andre menneske utan omsyn til fysisk avstand, alder, sosial posisjon, kultur og språk, så syner studien at døve likevel ikkje er heilt frigjorde frå sosiale strukturar, fysiske kjenneteikn og stigma på nett. Visse fysiske og kulturelle kjenneteikn ved individ synest enno å ha viktig innverknad på identitetskonstruksjon i dag. Gjennom eit mangfaldsperspektiv i artikkelen har eg vist at det er viktig å kunne finne og utforske forskjellar og kontrastar mellom og innanfor sosiale grupper. Når døve no i aukande grad kan kommunisere og vere saman med høyrande gjennom Internett, kan dette ha innverknad på dei kulturelle grensene mellom døve og høyrande. Grensene mellom døve og høyrande eller mellom døveverda og den høyrande verda kan bli endra, bli meir diffuse eller bli reforhandla på nye måtar i dag. Grensene vil kanskje ikkje forsvinne, men det vil kunne bli definert nye former for ekskluderings- og inkluderingsformer i dei kulturelle gruppene. Fellesskap mellom døve kan få nytt innhald, og forskjellane mellom døve og høyrande kan bli definerte på andre måtar.

Notar

1. Personar som er vortne døve etter at talespråk er utvikla.
2. Seinare har også 3G mobiltelefon kome på marknaden med liknande og nye funksjonar. Dette er derimot ikkje i fokus i denne studien.
3. Stad er anonymisert.
4. Dataspel: CS = Counter Strike, WOW = World of Warcraft
5. Døve har gjerne litt andre føresetnader for å lære å lese og skrive norsk, noko som kan ha innverknad på den skriftlege kompetansen (Vonen 2006).

Litteratur

- Barth, F. (red.) (1969). *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. Boston: Little, Brown and Company.
- Bauman, Z. (1996). Postmodernitet, identitet og moral i Vesten. I Vetlesen, A. J. (red.) *Nærhetsetikk*. Oslo: AdNotam Gyldendal. 122–139.
- Becker, H. (1963). *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*. London: Free Press of Glencoe.
- Berger, P.L. og T. Luckmann (2000). *Den samfunnskapte virkelighet*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Blaikie, N. (2005). *Designig social research*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, P. og L.J.D. Wacquant (1995). *Den kritiske ettertanke: grunnlag for samfunnsanalyse*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Boyd, D. (2007). Why Youth (Heart) Social Network Sites: The Role of Networked Publics in Teenage Social Life. I Buckingham, D. (red.): *Youth, Identity, and Digital Media*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Boyd, D.M., og N.B. Ellison, (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13 (1): 11.
- Brantzæg, P.B. og B.H. Stav (2004). Barn og unges skravling på nettet, Sosial støtte i cyberspace? *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 4 (1): 27–47.
- Breivik, J.K. (2001). *Deaf Identities in the Making: Local Lives, Transnational Connections*. Oslo: Department of Social Anthropology, University of Oslo.
- Breivik, J.K. (2006). Deaf Identities: Visible Culture, Hidden Dilemmas and Scattered Belonging. I Sicakkan, H.G. og Y. Litman (red.) *What Happens When the Society is Diverse. Exploring Multidimensional Identities*. New York: The Edwin Mellen Press. 75–104.
- Breivik, J.K., P. Solvang og H. Hauland (2002). *Roma – En midlertidig døv by!* Deaflympics 2001. Notat 3-2002. Stein Rokkan senter for flerfaglige samfunnsstudier.
- Burnett, R. og D.P. Marshall (2003). *Web Theory: An Introduction*. London; New York: Routledge.

- Castells, M. (1996). *The Rise of the Network Society*. Cambridge: Blackwell Publishing.
- Castells, M. (red.) (2004). *The Network Society*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
- DiMaggio, P., E. Hargittai, R.W. Neumann og J.P. Robinson (2001). Social Implications of the Internett. *Annual Review of Sociology*, 27:307–336.
- Ebeltoft, N. (1998). *Over alt og ingen steder*. Hovedoppgave i pedagogikk. Institutt for pedagogikk: Universitetet i Oslo.
- Endestad, T., P.B. Brantzæg, J.H., L. Torgersen og B.K. Hertzberg (2004). *En digital barndom? En spørreundersøkelse om barns bruk av medieteknologi*. Rapport 1/04. NOVA.
- Ess, C. (2002). *Ethical decision-making and Internet research: Recommendations from the aoir ethics working committee*. AoIR ethics working committee.
- Frønes, I. (1998). *De likeverdige*, Oslo: Universitetsforlaget.
- Galston, W.A. (2004). The Impact of the Internet on Civic Life: An Early Assessment. I Gehring, V.V. (red.) *The Internet in public life*. Lanham: Rowman & Littlefield, 59–78.
- Geertz, C. (2000). *The interpretation of cultures: Selected essays*. New York: Basic books.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity*. Stanford: Stanford University Press.
- Goggin, G. og C. Newell (2003). *Digital Disability: The Social Construction of Disability in New Media*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Haualand, H., A. Grønningsæter og I.L. Skog Hansen (2003). *Uniting divided worlds. A study of deaf and hard of hearing youth*. Fafo-rapport 412. Centraltrykkeriet AS.
- Hlebec, V., K.L. Manfreda og V. Vehovar (2006). The social support networks of internet users. *New Media and Society*, 8 (1): 9–32.
- Johnson, D. (2001). The Cyber Children Have Arrived: The Wired Life Presents Opportunities and Threats for Children. *The Futurist*, 35 (5): 14–15.
- Kalleberg, R. (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteer.
- Keating, E. og G. Mirus (2003). American Sign Language in virtual space: Interactions between deaf users of computer-mediated video communication and the impact of technology on language practices. *Language in Society*, 32:693–714.
- Kränge, O. og T. Øia (2005). *Den nye moderniteten. Ungdom, individualisering, identitet og mening*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag.
- Kvale, S. (1997). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

- Kymlicka, W. (1998). *Finding Our Way: Rethinking Ethnocultural Relations in Canada*. Toronto: Oxford University Press.
- Lane, H. (2005). Ethnicity, Ethics and the Deaf-World. *Journal of deaf Studies and Deaf Education*, 10(3): 291–310.
- Mann, C. og F. Stewart (2000). *Internet Communication and Qualitative Research: A Handbook for Researching Online*. London: SAGE.
- Mazzarella, S.R. (red.) (2005). *Girl Wide Web*. New York: Peter Lang publishing.
- McKenna, R.B. og D.L. Poole (1998). Data Communications: Where Regulators Clash with Reality. *IEEE Communications Magazine*, 36:30–42.
- McMillian, S.J. og M. Morrison (2006). Coming of age with the internet: A qualitative exploration of how the internet has become an integral part of young people's lives. *New Media Society*, 8 (1): 73–95.
- Ohna, S.E. (1995). *Å være döv i en hørende verden*. Hovedoppgave i spesialpedagogikk. Institutt for spesialpedagogikk: Universitetet i Oslo.
- Prieur, A. (2002). Frihet til å forme seg selv. En diskusjon av konstruktivistiske perspektiver på identitet, etnisitet og kjønn. *Kontur*, 6:4–12.
- Schein, J.D. (1989). *At Home Among Strangers*. Washington DC: Gallaudet University Press.
- Schutz, A. (1953). The international Phenomenological Society: Common-sense and scientific interpretation of human action. *Philosophy and Phenomenological Research*, 14, 1953, pp. 3–15.
- Schutz, A. (1963a). Concept and Theory Formation in the Social Sciences. I Natanson, M. (red.) *Philosophy of the social sciences*. New York: Random House, 231–249.
- Schutz, A. (1963b). Common-Sense and Scientific Interpretation of Human Action. I Natanson M. (red.) *Philosophy of the Social Sciences*. New York: Random House, 302–356.
- Sicakkan, H.G. og Y. Lithman (red.) (2006). *What Happens When a Society is Diverse: Exploring Multidimensional Identities*. Lewiston: The Edwin Mellen Press.
- Silverman, D. (2004). *Interpreting Qualitative Data. Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*. London: Sage.
- Sunny S.J.L. og C.C. Tsai (2002). Sensation seeking and internet dependence of Taiwanese high school adolescents. *Computers in Human Behavior*, 18 (4) 2002:411–426.
- Tapscott, D. (2002). *Growing Up Digital: The rise of the Net Generation*. New York: McGraw-Hill.
- Tingstad, V. (2003). *Children's chat on the net. A study of social encounters in two Norwegian chat rooms*. Doktorgradsavhandling. Pedagogisk institutt / Norsk senter for barneforskning. Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiing. NTNU.

- Turkle, S. (1995). *Life on the Screen: Identity in the Age of the Internet*. New York: Simon and Schuster.
- Voida, A., E.D. Mynatt, T. Erickson og W.A. Kellogg (2004). *Interviewing over Instant Messaging*. New York: Association for Computing Machinery.
- Vonen, A.M. (2006). Leseopplæring for døve elever. *Logopeden*, 52(1): 20–25.
- Ziehe, T. og H. Stubenrauch (1983). *Ny ungdom og usærdvanlige læreprosesser: Kulturell frisættelse og subjektivitet*. København: Politisk revy.
- Østberg, T. (1998). Døvhed og døve: belyst ved tre sosiologiske forståelsesmodeller. *Skådalen publication series*. 5.

Summary

Internet, deafness and community – fellowship and freedom through internetnetworks

The Internet and modern communication-technology has become an important part of many people's lives in recent years. This article explores how deaf Norwegian youngsters are experiencing the Internet as a social arena where they can interact with other youngsters, both deaf and hearing. It also describes how this socialization influences their sense of belonging and identity with regards to the boundaries between a hearing and a deaf world, as well as general social implications of net-communication. The Internet is seen as a tool for both stronger connections and social relationships between deaf youngsters all across Norway, but also as a way out and into the hearing world where they can act more as «regular» youngsters. The article is based on qualitative net-based interviews with deaf youngsters aged 15–21. The empirical analysis is seen in light of earlier findings and theories on identity, community and individuality in modern society.